

«ҰСТАЗДЫҢ ОРАЛУЫ» – ДЕРЕКТІ ФИЛЬМІ

«Рухани жағыру» бағдарламасы мен Елбасының «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы аясында Қазақ ұлттық университеті әл-Фараби халықаралық серіктестерімен бірге әл-Фараби туралы отандық және шетелдік телеарналардан көрсетілген бірқатар деректі фильмдер түсірді.

Түркия мен Голландияның деректі фильмдер режиссерлері және ғалымдармен бірге «Әл-Фараби – екінші ұстаз» деректі фильмі түсірілді. Фильм Walkers Productions киностудиясында голланд тілінде түсіріліп, Еуропада көрсетілді. ҚазҰУ-дың телерадиокешені фильмнің дубляжын жасады және оның премьерасы Қазақстандағы ҚазҰУ-да екінші Фараби оқуларында өтті. Кейін фильм Қазақстанның ұлттық телеарналарында қазақ тілінде көрсетілді.

Сондай-ақ, ҚазҰУ Түркиядағы Өркениеттер Альянсының өкілдігімен бірге 2016 жылы Бакуде (Әзірбайжан) өткен халықаралық симпозиумда таныстырылған «Әл-Фараби – өркениеттің философы» атты тарихи деректі фильмін шығарды.

ҚазҰУ-дың қатысуымен өткен келесі ірі халықаралық жоба «Әл-Фараби – өркениет ойшылы» деректі фильмі болды. Үш бөлімнен тұратын картина «Medar» (Түркия) Халықаралық мәдени зерттеулер орталығымен бірлесіп түсірілген. Мұнда Шығыстың ұлы ойшылы әл-Фарабидің өмірінен алынған құнды тарихи мәліметтер мен фактілер алғаш рет келтірілген. Фильмнің қазақ тіліндегі

премьералық көрсетілімі 2019 жылы Алматыда Түркі әлемі деректі фильмдер фестивалінің қазақ бағдарламасы аясында өтті.

2020 жылы ЮНЕСКО-ның демеушілігімен атап өтілетін Шығыстың ұлы ойшылының туғанына 1150 жыл толуына орай ҚазҰУ әл-Фараби туралы тағы бір киножоба – «Ұстаздың оралуы» бойынша жұмыс жасауда. Оған қазақстандық киногерлер қатысады. Дамаскіге барған

кезде түсірілім тобы Сирияның ұлттық кітапханасында әл-Фараби трактаттарының қолжазбаларын зерттеуге мүмкіндік алды. Фильм Қазақстанда, Түркияда, Египетте, Сирияда және түркі әлемінің ұлы перзенті өмір сүрген және жұмыс жасаған басқа елдерде де түсірілген. Оның ұлттық арналардағы тұсаукесері 2020 жылдың соңында болады.

Өз тілшімізден

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті нормативтік құқықтық актілер жобаларына сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми сараптама жүргізудің үйлестірушісі болып белгіленді.

САРАПШЫЛАР КОНКУРСЫ

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 16 шілдедегі №451 қаулысымен бекітілген нормативтік құқықтық актілердің жобаларына сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми сараптама жүргізу қағидаларының 10-тармағына сәйкес, үйлестіруші сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми сараптама жүргізу үшін конкурстық негізде сарапшыларды тартады.

Осыған орай әл-Фараби атындағы ҚазҰУ сарапшыларды байқауда іріктеуге, қатысуға және сыбайлас жемқорлықты жоюға өз үлесін қосуға ниет білдірген барлық азаматтарды шақырады.

Құжаттарды қабылдау мерзімі: 2020 жылғы 9 қазан сағат 10.00-ден 17.00-ге дейін.

kaznu.kz

СОЛНЕЧНЫЙ ДОМ ТЕХНОПАРКА

Команда «Jailau» научно-технологического парка вышла в финал международного конкурса Solar Decathlon China 2021 и получила возможность представить свое комплексное решение по экологически чистому и умному дому в городе Чжанцзякоу провинции Хэбэй в преддверии зимних Олимпийских игр в Китае в 2021 году.

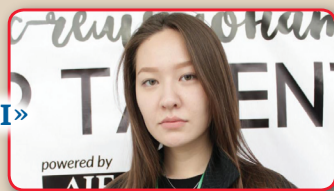
О начале международного конкурса Solar Decathlon China 2021, организатором которого выступила компания China Overseas Development Association, было объявлено в январе 2020 года. С этого момента в адрес организаторов поступило большое количество заявок со всех уголков мира. После оценки экспертами в финальную стадию конкурса SDC 2021 вышли в общей сложности 15 команд из 33 университетов из 12 стран мира, таких, как: University of California, Berkeley, University of Nottingham, Swiss Federal Institute of Technology Zurich, Tsinghua University, The University of Michigan, The Oslo School of Architecture and Design, Technical University of Denmark, Thomas Jefferson University, RMIT University и др.

Команда КазНУ им. аль-Фараби представила модель зеленого солнечного дома, отвечающую принципам устойчивого развития. Авторы проекта – команда «Jailau» под руководством к.т.н. Руслана Утебаева, ведущего

специалиста Кластера инжиниринга и наукоемких технологий КазНУ.

Продолжение на 2 стр.

СОЛНЕЧНЫЙ ДОМ ТЕХНОПАРКА

■ KAZNU.KZ

Былғы жылы POSCO Asia Fellowship halyqaralyq korporatsiyasy ál-Farabı atyndaǵy QazUÝ-dyń 10 stýdentin stipendiamen marapattady.

Jyl saıynǵy shákirtaǵy baiqaýy bylǵy jyly 14-shi ret ótkizildi. Baiqaýǵa 2, 3 jáne 4 kýrsta aqly bólimde oqıtyn bakalavriat stýdentteri qatysty. Stipendiattardy irikteydi korporatsiya esse jáne suhbat túrinde júrgizdi. POSCO korporatsiyasynyń sheshimi boıynsha jýrnalistika, ekonomika jáne biznes joǵary mektebi, shyǵystaný, halyqaralyq qatynastar, filologiya jáne álem tilderi fakúltetteri jáne qoǵamdyq densaylyq saqtaý joǵary mektebiniń eń úzdiq 10 stýdenti 2020-2021 oqý jylyna stipendia alady.

Stýdentterdi POSCO Asia Fellowship shákirtaqsyn alýmen quttyqtaimyz!

Ál-Farabi atyndaǵy Qazaq ulttyq ýniversiteti normativtik quqyqtyq aktiler jobalaryna sybailas jemqorlyqqa qarsy ǵylymi saraptama júrgizydiń úlestirýshisi bolyp belgilendi.

Qazaqstan Respýblikasy Úkimetiniń 2020 jylǵy 16 shildedegi №451 qaýlysymen bekitilgen normativtik quqyqtyq aktilerdiń jobalaryna sybailas jemqorlyqqa qarsy ǵylymi saraptama júrgizý qaǵidalarynyń 10-tarmaǵyna saıkes, úlestirýshi sybailas jemqorlyqqa qarsy ǵylymi saraptama júrgizý úshin konkýrstyq negizde sarapshylardy tartady.

Osyǵan orai ál-Farabi atyndaǵy QazUÝ sarapshylardy baiqaýda irikteýge, qatysýǵa jáne sybailas jemqorlyqta joıǵa óz úlesin qosýǵa net bildirgen barlyq azamattardy shaqrady.

Qujattardy qabyldaý merzimi: 2020 jylǵy 9 qazan saǵat 10.00-den 17.00-ge deın.

QazUÝ janyndaǵy Ál-Farabi ortalyǵy QR Bilim jáne ǵylym ministrliginiń qoldaýymen uly oıshyldyń 1150-jyldyǵyna, onyń shyǵarmashylyq murasyn jáne qazirgi zamanǵy adamzat úshin mańyzdylyǵyn zerdeleýge, sonдай-aq ǵylymdy damytýdyń zamanaýı máselelerine arnalǵan «Science Talks» formatyndaǵy onlain sharalar seriasyn jalǵastyryda.

«Al-FarabiScienceTalks» belgili sheteldik jáne otandyq ǵalymdar men farabitanýshylar qatysady.

8 qazan kúni saǵat 17.00-de (Nur – Sultan ýaqyty boıynsha) «Áby Nasyr ál-Farabi-órkeniet filosofy» I seriasy aiasynda «Antika jáne islam álemi ideialarynyń birlestigi» onlain-vebinary ótedi.

Kezdesýge Taraý Shyǵys tarihy jáne Islamdyq zertteýler boıynsha profesor, arab jáne semitik zertteýler kafedrasynyń meńgerýshisi, Áylie Kliment Ohridski atyndaǵy Sofia ýniversitetiniń dinderdi zertteý ortalyǵynyń direktory Simeon Evstatiev (Bolgaria), filologiya ǵylymdarynyń doktory, L.N.Gýmılev atyndaǵy EUÝ profesory Samal Týleýbaeva (Qazaqstan) qatysady.

Onlain sharanyń moderatory retinde QazUÝ-dyń Filosofiya jáne saiasattaný fakúltetiniń dekany, profesor Ália Masalimova sóz sóileidi.

«Al-FarabiScienceTalks» onlain sharasy ZOOM platformasynda ótedi. Identifikatory – 84358972691, paról-858404.

технологии использования солнечной энергии, но и связанные с ними новые идеи. SD China стала свидетелем развития новой энергетической отрасли Китая за последние десять лет. Политика Китая

сегодня направлена на привлечение лучших идей в области альтернативной энергетики со всего мира.

Соб. корр.

В настоящее время из-за пандемии коронавируса КазНУ им. аль-Фараби, как и все учебные заведения, вузы и школы страны, были вынуждены в короткие сроки перейти на дистанционное обучение. Возникло очень много споров касательно преимуществ и недостатков данного формата обучения в Казахстане. Мне бы хотелось подчеркнуть плюсы дистанционного образования, которых на самом деле немало.

УЧИМСЯ ДИСТАНЦИОННО И ЭФФЕКТИВНО

к этому, дистанционный формат обучения дает широкий доступ к использованию электронных ресурсов научных библиотек. Это является важным преимуществом для студенческой молодежи.

Для студентов КазНУ дистанционное обучение – это возможность усвоить 100 процентов материала по желаемой специальности без ограничений и в комфортном режиме.

Наш университет имеет большой опыт дистанционного обучения, он постоянно совершенствует платформы электронных университетов и содержание курсов. Все видео-, аудио-, графические материалы подобраны и составлены педагогическим коллективом таким образом, чтобы студентам было удобно воспринимать и запоминать информацию в любых условиях. К примеру, КазНУ использует собственные платформы для

дистанционных курсов: Zoom, Microsoft Teams, ClickMeeting и YouTube, в частности для онлайн-семинаров и лекций. Данные образовательные онлайн-платформы университета обеспечивают реальное взаимодействие и сотрудничество между профессорами и студентами во время лекций или семинаров.

В завершение хотелось бы отметить, что дистанционное обучение является очень удобной и эффективной формой обучения для студенческой молодежи, которая не уступает традиционному образованию.

Н. КАМИТЖАНОВА,
магистрант факультета
филологии и мировых языков,
М. ЖАМБЫЛКЫЗЫ,
доктор PhD, и.о. доцент кафедры
общего языкознания и
европейских языков

При поддержке акимата Алматы и Общественного фонда «Mangilik Kazakhstan» КазНУ провел международную онлайн-конференцию «Влияние великого ученого Аль-Фараби на мировую цивилизацию»

ҚАЗҰУ-ДЫҢ «ҮЗДІК ДЕБАТЕРІ»

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың студенті Әйгерім Боранғазы Қазақстанның жоғары оқу орындарының студенттері арасында «Әлем елдерінің сайлау жүйелері» интернет-олимпиадасында, «Үздік дебатер» байқауында жеңіске жетті.

Әйгерімді лайықты жеңісімен және олимпиаданың барлық қатысушыларын осындай тамаша бастамамен құттықтаймыз!

Өз тілшімізден

Российский университет дружбы народов (РУДН) на основании Соглашения о сотрудничестве в области образования и науки и договора об академическом обмене студентами направил студентов 4-го курса по специальности «маркетинг» на обучение в КазНУ им. аль-Фараби с целью укрепления международного сотрудничества и повышения качества подготовки студентов.

Академическая мобильность в пандемию

Подобный формат обмена студентами бакалавриата произошел впервые и позволил КазНУ усилить свои конкурентные преимущества на образовательном пространстве, не взирая на пандемию и опираясь на широкие возможности дистанционного обучения.

На сегодняшний день нет сферы деятельности, не затронутой распространением COVID-19. Воздействие пандемии коронавируса на систему высшего образования варьируется от страны к стране и от региона к региону. Тем не менее, общий вектор этих изменений прослеживается: пандемия поставила университеты в сложное положение, вынуждая их адаптироваться к текущим событиям в кратчайшие сроки, вкладывать большие средства в ускоренную цифровизацию и часто игнорировать возможные последствия. Пандемия негативно повлияла на международное сотрудничество в сфере образования и науки: международные поездки были отменены, программы обмена и академической мобильности студентов и преподавателей и научного сотрудничества приостановлены.

Вузам в короткие сроки предстояло решить множество насущных вопросов: в какой форме можно проводить дистанционное обучение; какие технические средства для этого следует использовать; как оценить усвоение студентами полученного материала.

Как мы знаем, пандемия привела к повсеместному онлайн-обучению на всех уровнях образовательного процесса.

COVID-19 оказал также большое и неоднозначное влияние на развитие международной

студенческой мобильности. После окончания кризиса с коронавирусом университеты продолжают борьбу за иностранных студентов, но есть все основания полагать, что международный рынок образования будет еще более чувствительным и конкурентным из-за падения уровня жизни населения.

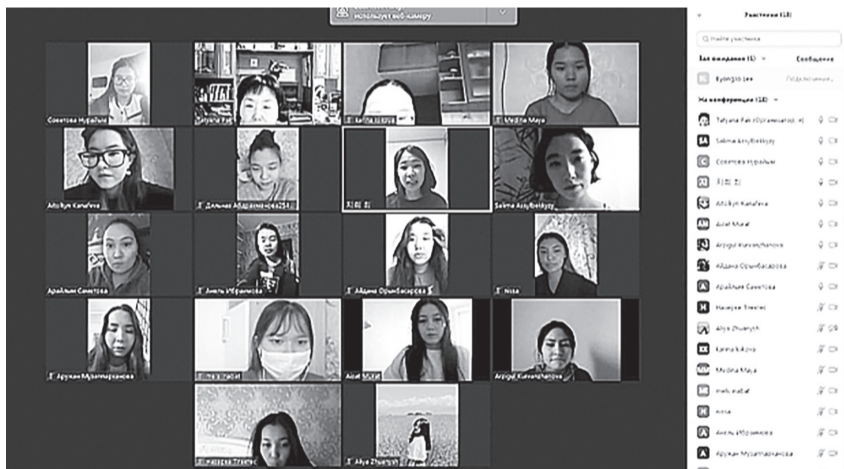
В рамках Соглашения о сотрудничестве в области образования и науки и на основании договора об академическом обмене РУДН направил своих студентов 4-го курса по специальности «Маркетинг» в КазНУ им. аль-Фараби для прохождения дисциплин в онлайн-формате с целью укрепления международного сотрудничества и повышения качества подготовки студентов.

КазНУ им. аль-Фараби планирует и далее развивать активную деятельность в области академической мобильности. Перед университетом стоит задача установления делового взаимовыгодного сотрудничества с вузами-партнерами в учебно-методической и научно-познавательной деятельности в области экономики: обмен профессорами, приглашение зарубежных ученых для чтения лекций по маркетингу, логистике, проведение совместных студенческих и преподавательских конференций, организация и проведение совместных проектов.

З. АХМЕТОВА,
к.э.н., ассоциированный профессор (доцент),
заведующая кафедрой «Бизнес-технологии»,
А. АЛИКБАЕВА,
старший преподаватель

Білімде шекара жоқ

COVID-19 бүкіл әлемге көптеген шектеулер мен көңілсіздіктер әкелді, академиялық ұтқырлық жоспарларын түзету қажет болды, өйткені студенттерді шетелге оқуға жіберу тоқтатылды. Әлемдегі қазіргі жағдайға қарамастан, Қыыр Шығыс кафедрасының Корей бөлімі студенттері онлайн-курстардың арқасында Кореяның Сукмён университетінде оқуларын жалғастыруда.

Корей тілін жетілдіруге арналған грант жобасы 2020 жылдың қаңтарында басталды және біздің студенттердің Корея тарихы мен мәдениетін көбірек білуге деген ұмтылысының арқасында бүгінгі күнге дейін жалғасуда. Бұл жоба Корея қорының (KF) және Сукмён қыздар университетінің (SMU) қаржылық қолдауымен жүзеге асырылуда. Университеттің IEQAS (Халықаралық білім сапасын қамтамасыз ету жүйесі) сертификаты бар, ол халықаралық білім беру мекемесінің мәртебесін растайды. Онлайн-курстар Сукмён университетінің бағдарламасы бойынша әзірленеді, осы университеттің профессорлары видео дәрістер оқиды. Оқытушылар құрамына корей лингвистика мамандандығы бойынша магистрлар мен PhD докторлар кіреді.

Бұл курс аптасына 3 сағаттан тұратын 15 академиялық аптаға арналған. Оқу бағдарламалары мұқият ойластырылған, сондықтан оларды басынан аяғына дейін толықтай орындау ұсынылады. «Шетелдіктерге арналған корей тілі (1 деңгей)» онлайн курсы дүйсенбі күні, «шетелдіктерге арналған корей тілі (3 деңгей)» және «шетелдіктерге арналған корей тілі (6 деңгей)» курстары сейсенбі күні өтеді. Онлайн курстарға корей бөлімінің 1, 2 және 3 курстарының 50-ден астам студенті қатысады. Курстар аяқталғаннан кейін бұл пәндер студенттердің транскриптіне енгізіледі.

Т. ПАК,
Қыыр Шығыс кафедрасының
аға оқытушысы

КазНУ им. аль-Фараби совместно с Институтом информационных и вычислительных технологий, Корейским научно-техническим обществом «Кахак», Корейской федерацией научно-технологических обществ провели Международный целевой симпозиум «Обеспечение перехода к дистанционному образованию как приоритетная задача прикладной философии».

В поиске нетривиальных идей

Организаторы симпозиума рассматривали его, прежде всего, как отклик на острую реакцию казахстанской общественности на введение дистанционного образования как в высшей, так и в средней и начальной школах.

Существующая система образования оказалась не до конца готова к вынужденному переходу на дистанционное образование, а действия уполномоченных органов вызвали критику общественности. Однако необходимо понимать, что те, кто направляет острие этой критики на Министерство образования и науки РК, исходят из не вполне адекватных предпосылок. Перестроить любую социальную институцию, тем более образование, в максимально сжатые сроки непросто. Даже переход на рельсы мобилизационной экономики в случае войны и тот требует достаточно длительного времени.

Сформулированный тезис позволяет подчеркнуть, насколько важным является поиск весьма и весьма нетривиальных идей, которые позволили бы решить данную задачу.

Подчеркиваем еще раз (и это было продемонстрировано именно в рамках состоявшегося симпозиума), что поиск быстрого ответа на те или иные вызовы от века являлся задачей науки. В конечном счете, человечество и создало науку как ту социальную институцию, которая позволяет ему бороться с самыми

неожиданными вызовами.

Когда-то эти вызовы главным образом были связаны с силами природы. Сегодня человечество в своем развитии породило целый ряд новых стихий, с которыми далеко не до конца ясно, что делать, впрочем, и силы природы побеждены далеко не до конца, что и продемонстрировал COVID-19.

Соответственно для того, чтобы найти адекватные ответы на уже реализовавшиеся (равно как и легко прогнозируемые последующие вызовы), прежде всего, нужно проведение комплексных научных исследований. Ключевым здесь является именно слово «комплексных».

К сожалению, мы сейчас живем в мире, в котором наука как социальная институция во многом сдала те позиции, которые она имела еще, скажем так, 70 лет назад. Для многих это утверждение может показаться странным, поскольку при поверхностном взгляде на вещи научно-технический прогресс продолжает двигаться вперед уверенной поступью. Однако – и текущий эпидемиологический кризис выявил этой со всей наглядностью – времена, когда наука могла оперативно реагировать на те

или иные вызовы, уже остались в прошлом.

Причиной этому является дробление целостного научного знания на огромное число отдельных узких специальностей. У каждой из них есть свое предметное поле, каждая из них сформировала свой собственный язык, свою систему понятий и свой стиль мышления. Представителям различных профессий крайне сложно сейчас найти общий язык друг с другом, что отчетливо видно даже при беглом чтении газет. Эпидемиологи и экономисты сейчас разговаривают на совершенно разных языках, и поэтому выработать комплексные адекватные меры противодействия распространению вирусных инфекций и сопутствующим негативным последствиям становится весьма затруднительным.

Примерно та же самая картина наблюдается и в области высшего образования. Именно это и заставляет обращаться к философии. Разумеется, сегодня в кругах естествоиспытателей отношение к философии является, мягко говоря, во многом негативным. Многие рассматривают ее как некое «бесплодное умствование». Однако нельзя не признать,

что именно философия всегда служила той основой, на которой может быть обеспечена интеграция наук. Философия была и остается «наукой наук», а тот факт, что на протяжении второй половины XX столетия она фактически ушла от решения этой задачи, ничего не меняет. Это говорит только о качестве кадрового корпуса философии, но никак не о ней самой.

Сегодня для того, чтобы ответить на масштабные вызовы, вновь необходимо обращаться к тем инструментам, которые способны консолидировать научное знание и соответственно вырабатывать комплексное решение.

Вполне возможно (и это показали материалы данного симпозиума), именно решение этой задачи и позволит продемонстрировать важность прикладной философии.

Действительно, практически все люди, так или иначе связанные с наукой, сегодня имеют отношение к высшему образованию. Соответственно у них есть поле для обмена мнениями, и именно таким целям и служил в данный симпозиум.

Разумеется, это была только своего рода проба пера. На данном симпозиуме было представлено сравнительно небольшое количество докладов, однако организаторы убедились, что они на правильном пути и что, отталкиваясь от представлений о прикладной философии, действительно можно, как минимум, ставить вопрос о поиске некоего консолидированного ответа на более чем серьезные вызовы современности.

В связи с этим на 19 декабря 2020 года запланирован аналогичный симпозиум, но уже гораздо более масштабный под названием «Проблемы дистанционного образования: уроки эпидемиологического кризиса 2020 г.». Ссылка на сайт этого симпозиума – <http://sqca.kz>.

Соб. корр.

На онлайн-заседании Казахстанской ассоциации преподавателей русского языка и литературы (КАЗПРЯЛ) было принято решение об изменении и расширении состава организации. В обновленный состав Совета вошли многие ведущие профессора и доценты кафедр русской филологии и мировой литературы КазНУ им. аль-Фараби.

ОБНОВЛЕННЫЙ СОСТАВ

Общественного объединения преподавателей русского языка и литературы Республики Казахстан (КАЗПРЯЛ) как некоммерческой организации, основанной на принципах добровольности, равноправия всех его членов, самоуправления и законности, отчетности и гласности. С 1996 года КАЗПРЯЛ, будучи действительным членом МАПРЯЛ, активно участвует в многочисленных профессиональных конгрессах, конференциях, симпозиумах, семинарах, проводимых этой авторитетной организацией или под ее эгидой.

Основателем и идейным вдохновителем КАЗПРЯЛ является доктор филологических наук, профессор КазНУ им. аль-Фараби, академик МАН ВШ, член Президиума МАПРЯЛ, а также Научно-экспертного совета Ассамблеи народа Казахстана Элеонора Дюсеновна Сулейменова.

На очередном онлайн-заседании Совета КАЗПРЯЛ первым вопросом, вынесенным на повестку дня, было изменение и расширение состава Совета КАЗПРЯЛ. Необходимо

отметить, что в обновленный состав включены многие ведущие профессора и доценты кафедры русской филологии и мировой литературы КазНУ им. аль-Фараби.

Декан факультета филологии и мировых языков доктор филологических наук, профессор Джолдасбекова Баян Умирбековна избрана вице-президентом КАЗПРЯЛ. Также в программный комитет обновленного состава Совета КАЗПРЯЛ вошли доктор филологических наук, профессора кафедры русской филологии и мировой литературы Нурсулу Жамалбековна Шаймерденова, Ольга Баймухановна Алтынбекова, Жанар Азильхановна Нуршаихова.

Руководителем исполнительного комитета КАЗПРЯЛ избрана кандидат филологических наук, профессор Сандугаш Кадралиевна Сансызбаева. Редакционно-аналитическим отделом руководит доктор филологических наук, профессор Улболсын Курмангалиевна Абишева. Председателем ревизионной комиссии

является доктор филологических наук, профессор Людмила Владимировна Екшембева. В составе названной комиссии – кандидат филологических наук, профессор Светлана Викторовна Ананьева. В имиджевой и PR-службе трудится кандидат филологических наук, доцент, президент Казахстанской ассоциации «Выпускники российских вузов» Джемма Болатовна Аманжолова. Ученый секретарь протокольной службы КАЗПРЯЛ – кандидат филологических наук Сагатов Самал Сагатовна.

Кафедра русской филологии и мировой литературы представлена практически во всех комитетах и комиссиях Казахстанской ассоциации преподавателей русского языка и литературы.

С. САГАТОВА,

кандидат

филологических наук, доцент

С. САНСЫЗБАЕВА,

кандидат филологических наук,

профессор

Бүгінде Тәуелсіз Қазақстан ұлы философ және «адамзат ұстазы» атанған әл-Фарабидің тарихи Отаны ретінде оның мұрасын зерделеудің лайықты орталығына айналды.

МАШАНИ МҰРАСЫ

Зиманов та, сол кезде өзінің дарынымен Совет кеңістігі философиялық ортасында үлкен салмаққа ие болған А.Х. Қасымжанов та, даңқты «әл-Фараби бабасы туралы «Ұстаздың оралуы» атты әдеби шығарманы өмірге әкелген жазушы Әнуар Әлімжанов та жатады. Ал, енді, осы командаға жаппай қолдау көрсеткен мыңдаған «жанкүйерлердің» есімін бүгінде атап

Ол өзінің А. Қасымжановқа арнаған мақаласында былай деп жазады: «Орталық көптеген қазақұғламаларының тұлғаларын саясиландыра отырып, ондай амалды тек Қазақстанда ғана емес, сонымен қатар Ресейде де жүзеге асырды. Олар түркілік халықтардың көрнекті ойшылдарын, ақындарын, жырауларын, тарихи қоғам қайраткерлерін «діни кертартпалардың», «клерикалдардың», «мистиктердің», «буржуазиялық ұлтшылдардың», «түркішілдердің», «монархистердің» лагеріне енгізіп жіберді. Сөйтіп, олардың еңбектері реакциялық және социализм құрушыларға өте зиянды деп саналатын болды. Тек Абай Құнанбаевқа, Ыбырай Алтынсаринге, Шоқан Уәлихановқа қандай да бір жеңілдіктер жасалды. Себебі, олар тек «ағартушылар» позициясында ғана тұрған болатын».

Бұл келесіде көрініс тапты: 1. Барлық өткенге, рухани мұраларға теріс көзқарас жасалды. 2. Алфавиттің жиі ауыстырылуымен халықтың тарихи жады жойылды немесе әлсіреді. 3. Түркілердің қоғамдық және философиялық ой-пікірлерінің тарихымен айналысу қауіпті болды – ондай ғалымды бірден «буржуазиялық ұлтшылдар» лагеріне жіберуі мүмкін еді. Мысалы, академик С. Зиманов Республика партиясы ОК-нің Ғылым және жоғары оқу орындары бөлімі меңгерушісінің орынбасары (1961-1962 жж.) «академиядағы Фараби айналасындағы шу белгісіз ежелгі дәуірден қазылып алынған. Осы «өзбек молдасы» туралы мәселені қайдан тауып алғансындар» сөгіс айтқанын еске алады... Ия, мойындауымыз керек, біздің кейбір сауатсыз шенеуніктеріміздің саясатта осындай пейілдері мен кемшіліктері болды. Сөйтіп, осындай бюрократиялық айтыс-тартыспен үш-төрт жылға уақыт жоғалды. Ал, бұл уақыт ішінде Өзбекстан, керісінше, әл-Фарабидің есімін өзбек халқының ұлы ойшылдарының кагортына

қосу мақсатында Фарабидің мұрасын зерттеуді жандандыра бастаған болатын.

Мұндай жағдайда біздің ғалымдар өте мұқият ғана емес, сонымен бірге «алыстан да әрекет етуге» мәжбүр болды. Міне, дәл сол кезде А. Машанидың жарқын таланты рупор ретінде көрінеді. Ол Мәскеуде де, Ташкентте де сөз сөйлеп, әл-Фарабидің бүгінде де, ол өмір сүрген заманда да бүгінгі қазақ халқына айналған рулар мен тайпалардың орталығы, мәдени ошағы болған Отырардан шыққанын дәлелдейді. А. Машани 1973 жылы Ташкентке әл-Бирунидің 1000 жылдығына арналған конференцияға келгенде, өзбек ғалымдары тарапынан ұсыныс алды: «әл-Фараби заманында қазақтар да, өзбектер де болған жоқ. Сондықтан, әл-Фарабидің ілімі біздің ортақ игілігімізге айналсын» деген. Бірақ А. Машани былай деп жауап берді: «Мен шынымен біздің тамырымызды бір деп санаймын. Бірақ бөлу бізден басталмайды. Егер сіз әл-Фарабиді біздің халықтарымыздың ортақ меншігі болғанын қаласаңыз, онда географиялық себептермен иемденіп алған Науаи, әл-Бируни, әл-Хорезмиді де солай етуге келісейік». Осылайша, А. Машанидің өзбек әріптестері шегінуге мәжбүр болды. Бірақ бұл уақытша еді...

А. Машани Өзбекстанда болғанда әл-Фарабидің есімі Қазақстанға қарағанда әлі де аз белгілі екеніне, оларда да көпсөзділік басым екеніне көз жеткізіп, әл-Фараби төңірегіндегі «өмірге емес, өлімге парапар» күрестің айқын жоспарымен Алматыға оралады. Бұл ретте ол әдістемені үш бағытта құрып, қолдануды ұсынды: 1. Әл-Фарабидің еңбектері сақталатын әлемдік кітапханалармен тұрақты академиялық байланыс орнату; 2. Біздің ғалымдарымызды әл-Фараби мұрасын іздестіру жөніндегі нақты мақсатпен осы ғылыми орталықтарға іссапарға жіберу; 3. Кеңес Одағының бүкіл кеңістігінде әл-Фарабидің еңбектерін іздеу.

Осылайша, А. Машани мен оның серіктерінің дарыны мен табандылығының арқасында, 1975 жылы ұлы ұстаз әл-Фарабидің 1100 жылдығына арналған ЮНЕСКО шеңберіндегі халықаралық форумды өткізу жобасы 1971 жылы күзде өткен Халықаралық Мәскеу Конгресінің 13-шақырылымында бекітіліп, оның шешімімен форумды Қазақ КСР астанасы Алматы қаласында өткізу қабылданды. Ол тек 1975 ж. қараша айында ғана мүмкін болды.

Содан бері бірнеше ондаған жылдар өтті. Фарабидің мұрасын зерттеу өз мазмұны тұрғысынан қазақ ғылымтануының жеке саласына айналды. Әл-Фарабидің ондаған томдық шығармалары және ол туралы жеке монографиялар жарық көрді. Фильмдер түсіру жалғасуда. Бұл шаралар қазақ халқының рухани әлемін, ғылымын, Тәуелсіз тарихын байыту үстінде. Әл-Фараби Қазақстан халқының мақтанышына айналды. Оның есімі мен ілімдері Тәуелсіз Қазақстан Республикасы деп аталатын болашақ «бақытты қаланы» құруда шамшырақ ретінде қызмет етеді! Мұнда қазақ халқының ұлы Ағжан Машанидың зор еңбегі бар!

Әбдірашит БӘКІРҰЛЫ,
Жамиля АМАНГЕЛДІҚЫЗЫ,
философия кафедрасы

түгендей алмайтынымыз да рас! Иә, бұл аталған тұлғалардың қызметі «Әл-Фараби мәселесі» төңірегінде Республиканың барлық шығармашылық әлеуетін шоғырландыруды талап ететін уақытпен сай келіп еді. Өйткені әл-Фарабидің бейнесі мен есімін Отанына қайтару жауапкершілігі тым үлкен болды. Себебі, бұл әрекетте барлық ықтимал тәуекелдерді жою қажет болды және өте дәл әрі нақты әрекет ету керек болды! Уақыт біздің отандық ғылым мен философияның осы міндетті сәтті орындағанын дәлелдеді, оның нәтижелерін біз бүгін мақтан тұтамыз.

Бүгін біз осы керемет кагортан Ағжан Машанидің тұлғасын ерекше атап өткіміз келеді. Осыған байланысты біз кейбір бастапқы дереккөздерге жүгінеміз. Сол кезде ҚазКСР ҒА философия институтында жұмыс істеген философ М.С. Бурабаев А. Қасымжановтың шығармашылық ұжымында болып, фарабитану ісіне басынан бастап қатысушы философ болатын.

Бүгін біз осы керемет кагортан Ағжан Машанидің тұлғасын ерекше атап өткіміз келеді. Осыған байланысты біз кейбір бастапқы дереккөздерге жүгінеміз. Сол кезде ҚазКСР ҒА философия институтында жұмыс істеген философ М.С. Бурабаев А. Қасымжановтың шығармашылық ұжымында болып, фарабитану ісіне басынан бастап қатысушы философ болатын.

Бүгін біз осы керемет кагортан Ағжан Машанидің тұлғасын ерекше атап өткіміз келеді. Осыған байланысты біз кейбір бастапқы дереккөздерге жүгінеміз. Сол кезде ҚазКСР ҒА философия институтында жұмыс істеген философ М.С. Бурабаев А. Қасымжановтың шығармашылық ұжымында болып, фарабитану ісіне басынан бастап қатысушы философ болатын.

Бірақ, бұл жерде біз өзімізге сұрақ қоямыз: – Бұл пікір соншалықты рас па? Біздің ойымызша, әл-Фараби сияқты әлемдік философияның ғылыми мұстауын жалғыз бір адам – оның қаншалықты жарқын таланты болса да – Қазақстан ғылымының жағалауына апара алмайтыны анық. Егер біз бүгінде фарабитануда қандай да бір жетістікке жеттік дейтін болсақ, бұл сол кездегі

А. Машани Өзбекстанда болғанда әл-Фарабидің есімі Қазақстанға қарағанда әлі де аз белгілі екеніне, оларда да көпсөзділік басым екеніне көз жеткізіп, әл-Фараби төңірегіндегі «өмірге емес, өлімге парапар» күрестің айқын жоспарымен Алматыға оралады.

Республиканың ең жақсы ғалымдары мен ғылым саясаткерлерінің, оларға қолдау жасаған саяси басшылығының ұжымдық күш-жігерінің арқасында ғана мүмкін болды дер едік. Осы жерде айта кету керек – олардың әрқайсысы, немесе, олар басқаратын шығармашылық топтар өздерінің нақты міндеттерін тамаша орындады! Сондықтан, біздің елімізде фарабитанудың негізін қалаушылар қатарында кезінде осы процеске қатысқандардың барлығы аталуы керек деген ғылыми постулат неғұрлым әділ болады.

Олардың қатарына: ықтимал саяси тәуекелдерге қарамастан, арнаны қажетті жаққа өте абайлап бағыттаған Д.А. Қонаев та, билік пен ғылыми орта арасында байланыстырушы буын рөлін атқарған Қ. Сәтбаев та, Одақтағы жеке беделін қолданып, мүмкін болған жағдайда Қазақстанның ғылыми қоғамдастығы атынан тарандық функцияны мойнына алған А. Машани да, философия институтының директоры ретінде С.

В этом году профессор Элеонора Дюсеновна Сулейменова отмечает прекрасную дату – 50 лет успешной деятельности в стенах Казахского национального университета имени аль-Фараби. Коллеги поздравляют Элеонору Дюсеновну с этой юбилейной датой в трудовой биографии.

Садыровна Зуева, читавшая параллельно несколько серьезных курсов на кафедре русской филологии, говорила: «Как

Полвека в университете

же не помнить! Появилась (Элеонора Дюсеновна) молодая, с московским лоском! Тонкая, звонкая!»

С тех пор утекло немало воды, университет уже не носит имя С.М. Кирова, да и Казахстан уже почти тридцать лет считается суверенным государством.

С связи со становлением молодого Казахстана нужно было начинать и развивать самостоятельность в отраслях науки, и социальная лингвистика становится главным направлением в исследованиях и публикациях Элеоноры Дюсеновны. Языковая ситуация и языковое планирование, развитие терминологии, вопросы национальной политики, языковой идентичности и идентификации – далеко не полный список интересов ученого, отраженный в опубликованных трудах.

Целый ряд аспирантов, соискателей, магистрантов, докторантов работает под руководством видного профессора,

обладающего даром предвидеть актуальные направления. Среди учеников – профессора, работающие в настоящее время в различных университетах Казахстана, функционирующие чиновники министерств, исследователи из зарубежных стран, например, Европейских государств, Российской Федерации, Соединённых Штатов Америки.

Об Элеоноре Дюсеновне сейчас пишут многие, особо отмечая ее профессионализм и географические просторы, где трудилась профессор. Исполняя множество ролей как в семье, так и в обществе, будучи бабушкой и президентом КазПРЯЛ, Элеонора Дюсеновна Сулейменова остается верной университету, в котором все начиналось. Спасибо, профессор! Многая лета!

Асель ШАЯХМЕТ,
кафедра иностранных языков

В Казахском государственном университете им. С.М. Кирова молодой талантливый преподаватель начала свою трудовую деятельность после окончания аспирантуры и защиты кандидатской диссертации в Московском государственном педагогическом институте иностранных языков имени Мориса Тореза.

Работавшие в то время на филологическом факультете профессора всегда с приятными эмоциями вспоминали яркое появление красивой и умной интеллигентной коллеги. Помнится, незабвенная Рашида

Гүлдархан апайдың «Қазақ фразеологиясы» лекциясын тыңдау бақыты бұйырған студенттердің қатарынан болдым. Бір семестр бойы талапшыл, үнінің салмағы бар сұсты ұстаздың алдында «фразео-» деп басталатын үлкен платформаның қырсырымен түгел таныстық. Біздің студент кезімізде шәкірт пен ұстаз арасында Ұлы Қытай қорғаны тұратындай көрінетін. Көзбен, ыммен түсінетін уақыттың ұрпағымыз ғой. Ұстаз алдында сырбаз да сыпайы көрінуге тырысатын, мақтау естісең төбең көкке екі елі жетпей тұрғандай күйге түсетін шағымыз еді.

ҰСТАЗДЫҢ КІСІЛІК КЕЛБЕТІ

осындай жаны жайсаң, қарапайым, жүрегі кең, сырлас адаммен сапарлас болғаным ерекше қуандым. Конгресте «Тіл, таным, мәдениет» секциясында апай екеуміз бірге баяндама оқыдық. Мадрид қаласы Патша сарайындағы «Palacio Real» мұражайына, Гранада қаласы 14 ғасырда салынған мұсылман сәулет өнерінің көрнекті ескерткішіне, Барселона қаласы «Барселона» клубының стадионына жасаған саяхатымыз өте жақын танысуға септігін тигізді. Гранада қаласындағы кештердің бірінде араб мейрамханасына кіріп, жайғасып отырып, тапсырысымызды беріп, біршама күттіріп әкелген шәйдің дәмін татқан кездегі апайдың «Балаааа, мәәә, біз мынадай тамақ жеуге дайын емес екенбіз»

– деп ақырын тұрып, жылдамдатып шығып кеткеніміз есіме түссе еріксіз езу тартамын. Негізі «Балааааа» – Гүлдархан апайдың «коронный сөзі». Ұшақпен елге қайтып келе жатсақ, қасымыздағы кісі сұрақтың астына алып, мазаны ала берген соң апайым ол бейтанысқа да «Ай, Балаааа, бұл баланың үш баласы бар, жолдасы бар» деп тоқтатып еді. Осы сапар екеуміздің ендігі достығымызға жасаған алғашқы сәтті баспалдақ болды.

Қаншама шәкірттерге білім мен ғылымның, өнеге мен үлгінің нұрын шашқан үлгілі ұстаз, ғалым Гүлдархан апайымды 70 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын!

Гүлдархан апай, Сіз – үлкен жүректі абзал ана, текті ұрпақтың үлгі-өнегесін жалғастырушы ұлағатты ұстаз, рухани әлемі бай парасатты ғалым әрі өзіндік адами қадір-қасиеті мол нағыз зиялы жансыз. Өйткені Сіз қазақ тілі білімі ғылымында өзіндік дара тұлғасымен танымал, фразеология ғылымы дегенде Исмет Кеңесбаевтан кейін көз алдымызда бірден елестейтін, әсіресе осы ғылымның

зерттелуінде тыңнан жол салып, соны тұжырымдар жасаған ғалымсыз. Бүкіл саналы ғұмырыңызды ғылымға арнап, ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келе жатқан ұлттық байлығымыздың қайнар көзі – тіл мәселелерін зерттеуде ерен еңбектің үлгісін көрсетіп келесіз. Сіз тәрбиелеген шәкірттеріңіз өзіңіздің ізіңізді басып, ғажайып әлем ғылым тұнығынан барынша еркін, мейірі қана сусындап, мол рухани азық алуда. Сіздің тікелей жетекшілігіңізбен қаншама докторлық, PhD докторлық, кандидаттық диссертациялар қорғалды. Бұл ұстаз-ғалым үшін аса табыс. Сіздің мінезге бай парасатыңыз бен адамдық болмысыңыз ұлт алдындағы жауапкершілігіңіз, Өзіңізге және әріптестер мен шәкірттеріңізге қоя білер талабыңыз кейінгі ізбасарларыңызға үлгі. Сіздің болашақ ұрпақ үшін ғылым жолында атқарған еңбегіңіз, жоғары мектепте білім беру жүйесін дамытудағы қосқан үлесіңіз, табанды қайраткерлік істеріңіз сан салалы.

Әрине, «Ғылым жолы – қиын жол» дейтін болсақ, Сіз ғылымдағы

жемісті жетістіктерге өзіңіздің ерінбес еңбекқорлығыңыз бен талмас ізденістеріңіздің арқасында қол жеткіздіңіз. Дарынды ұлт жастарын ғылымға баулып тәрбиелеуде де өзіндік сара жол салдыңыз. Зерделі, ұлағатты адам ғана елінің өткеніне көз жіберіп, келешегінің қамын жеп, болашағына өнеге қалдыра алады. Қазіргі уақытта ғылыми ортада үлкен бедел мен шынайы сый-құрметке ие болып жүрсіз. Сіз туған ұлтыңыздың, туған тіліңіздің туын биікке көтеріп, қазақ тілі білімі ғылымының абыройын арттырып келесіз.

Құрметті, Гүлдархан апай! Сізге барша игі жақсылық, шығармашылық табыс, отбасыңызға амандық тілей отырып, ұстаздық, ғалымдық мәртебеңіз қашанда биік болып, ел игілігіне қызмет ете беріңіз деген тілек білдіремін.

С. БЕКТЕМІРОВА,
филология және
әлем тілдері факультеті

Университеттің шығыстану факультетінде үндістандық саяси және қоғам қайраткері Махатма Гандидің туған күніне арналған фотокөрме өтті

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры, филология ғылымдарының докторы, Ш. Айтматов атындағы Халықаралық қоғамдық ғылымдар академиясының академигі Зиноп-Ғабден Қабиұлы Бисенғали – қырық жылдан астам уақыттан бері филология және әлем тілдері факультетінде білімгер жастарды білім нәрімен сусындатып, білім-ғылым жолына баулып келе жатқан ұстаз-ғалымның бірі.

ҰСТАЗ-ҒАЛЫМ МЕРЕЙІ

назарына ілігіп, көңілін аударғаны да белгілі. Одан бергі уақытта романның қазақ әдебиетіне қосқан үлесі, алатын орны, маңызы мен мәні турасында том-том зерттеулер, кітаптар жарияланды. Қадау-қадау мәселелері іргелі монографиялардың зерттеу нысанына айналып, ұлттық әдебиеттану ғылымының дамуына үлес болып қосылды. Жанр әдебиетіміздің жетекші саласына айналды. Дегенмен, жаңа ғасыр көкжиегінде дәуір тудырған бұл жанрдың тәуелсіздік кезеңінде ұлттық мүдде, жаңаша бағалау тұрғысынан зерделеу, ақтаңдақ болып келген туындылардың бүгінгі әдебиеттану ғылымы тарапынан жүйелі, кешенді зерттеу өзекті болғандығы даусыз.

«Қазақ прозасы. XX ғасыр басы» (2010) деп аталатын екі томдық зерттеу еңбектің алдына қойған мақсат-міндеті жайында әдебиет зерттеушісі З. Бисенғали төмендегідей тұжырым жасайды: «XX ғасыр басында жазылған, 1928 жыл соңына дейін жазылған, жарық көрген

қаламгердің әдіс-тәсілін, көркемдік ізденісін, күрделі жанрды игерудегі өзіндік қолтаңбасын көрсетуді мақсат тұтқан. Жаңа әдебиет жасаудағы әрбір сәтті-сәтсіз қадамы, тақырып игерудегі талпыныстары мен идеялық шешімдері, қоғамдық сананы оятудағы қозғаушы күші мен кейіпкер санасындағы өзгерістердің эволюциялық әрекеті мен дүниетанымындағы қабылдаулар әсері де нақты талдаулар негізінде жүзеге асырылып, ортақ мәселелері жүйеленіп, біртұтас сабақтастықта қарастырылған. Тұңғыш роман «Бақытсыз Жамалдан» бастап «Адасқандарға» дейінгі аралықтағы туындылар ғылымның зерттеу нысанына алынып, жоғарыда аталған жайттардың көрініс табуын айқындап, түйінді тұжырым, байыпты байлам жасайды.

Зерттеуші-ғалымның бір «Айқаптың» өзінен, айналасынан, төңірегінен өткен ғасыр басындағы қоғамдық санадағы, рухани саладағы, әдебиет майданындағы еркінді-кешілі өзгерістерді, қоғамдағы ілгерілеушілікті, соның ішінде, қаламгерлік ізденістерді бір арнаға сыйғызып, көркемдік ойлау дүниетанымымыздың дәреже-деңгейін айқындауға қосқан үлесі қомақты.

көптеген романдар жүйелі түрде осы дәуір әдеби үдерісі мен тарихы аясында толық қарастырылған емес. Сондықтан да бұл зерттеу осы бағыттағы алғашқы еңбек болып табылады. Оның зерттеу нәтижесі мен қорытындылары әдеби тарихи деректер, жүйелі, салыстырмалы, тарихи-генетикалық, объективті-аналитикалық талдаулар негізінде алынды. Теориялық байламдар солардың әдеби процестегі алгоритмдік байланыстар өрнегіне талдаулар арқылы жасалынды». Зерттеуде XX ғасыр басындағы қазақ қоғамындағы тарихи-әлеуметтік жағдай, тарихи-қоғамдық санадағы өзгерістер нәтижесі, оның роман жанрының дамуына әсер-ықпалы, ол туындылардағы тақырыптық-идеялық, көркемдік ерекшеліктер, әрбір қаламгердің өмір құбылыстарын игерудегі мән-мәшқатары, әдіс-тәсілдері, ұстаным-қағидағтары жан-жақты талданып, жүйелі, кешенді зерделеніп, ғылыми маңызы айқын түйін-тұжырымдар жасалған.

Жиыны 14-15 романды (1928 жылға дейін жазылған) зерттеу нысаны етіп ала отырып, әрбір туындыны жеке-жеке талдап, көтерген проблемасына тоқталып, әр

дүниетанымдық-эстетикалық талап деңгейінен зерделеп, жан-жақты қарастырғанын білеміз.

Мәселен, «Бақытсыз Жамал», «Қилы заман», «Ақбілек», «Қартқожа» сынды туындылардың жазушы дүниетанымы тұрғысынан қалай зерделенгені, ұлттық сана мен психологиялық өзгерістерді бейнелеудегі шеберліктері, дәуір шындығын көркемдік шешіммен астастырудағы қаламгерлік ұстанымдары, азатшыл идеясы мен бостандық рухын суреттеудегі сезімталдығы, көркемдік әдіс пен бейнелеу амалдарының сонылығы, шынайылығы жан-жақты қамтылып, жаңа тұрпатты туындылардың рухани қазынамызға қосылған сүбелі үлесін айқындайды. Дәстүрлі әдебиет арнасында дамуды бастан кешкен жанрды әр қаламгердің қал-қадерінше игеріп, тұтас әдебиетті дамытуға өзіндік ықпалын саралайды. Әсіресе, ғалымның жазушы дүниетанымының шығармашылық ізденістегі орны жайлы М. Әуезовтің «Қилы заманын» арқау ете отыра пайымдауы, таптық көзқарас, коммунистік идеология ықпалының Ж. Аймауытовтың «Қартқожасынан» көрініс табуы, «Ақбілектегі» кейіпкерлерге саяси сананың ықпал етуін суреттеуі, Ш. Құдайбердіұлының «Әділ-Мариясындағы» өзгеше көркемдік тәсіл, авторлық көзқарас тұрғысынан зерделеуі т.с.с. мәселелерге айрықша назар аударып, көңіл бөледі.

Қорыта айтқанда, әдебиеттанушы ғалым Зиноп-Ғабден Бисенғалидың Қазақ әдебиетіндегі проза жанрының туып-қалыптасу тарихын, көркем әдебиеттің өсу, кемелдену жолындағы үдерісін, романның даму заңдылықтарын, ерекшеліктерін, өзіндік дәстүрін жан-жақты қарастырған зерттеулері әдебиеттану ғылымындағы өзіндік орны бар еңбектер.

Шоқан ШОРТАНБАЕВ,
филология және әлем тілдері факультетінің аға оқытушысы

Қазақстан азаматтарына жолданған ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың мемлекеттік тіл мәртебесін көтеруге бағытталған үндеуінің идеясы «Қазақ тілі ғылым тіліне айналуы тиіс» деген бір-ақ сөйлеммен пайымдалып тұр. Осы орайда жасалып жатқан игі шаралардың тізіміндегі «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» атты жобаның аясында аударылған «ТІЛ БІЛІМІНЕ КІРІСПЕ» атты еңбектің маңыздылығын атап өтпесе болмас.

«ТІЛ БІЛІМІНЕ КІРІСПЕ» ЕҢБЕГІНІҢ МАҢЫЗЫ ЗОР

Қазіргі ғаламдық ғылыми кеңістіктің құрамдас бөлігі болуды мақсат еткен, жаңалықты жатсынбайтын, отандық лингвистикаға конструктивті оң өзгерістердің қажеттілігін қабылдай алатын әрбір тіл маманы аталған еңбектің дер кезінде аударылған өзектілігіне басымдық берер еді. Дәстүрлі лингвистикадағы қалыптасқан парадигмаларға жаңаша көзқарастар призмасынан қарауды үйрететін жаңа оқу құралы туралы оң пікір, жағымды әсерімізбен бөлісу арқылы қазақ тілінде сөйлеу, тіл ғылымына тың зерттеу мен зерделеу тәсілдерін ұсына алған кітаптың қалың бұқараға насихатталуын мақсат еттік.

Жалпыадамзаттық дамудың соңғы жылдарында қалыптасқан қарқынды технократияның бағыты қоғам өмірінде әртүрлі жаңа мамандықтардың қалыптасуына себепкер болды. Ақпарат көздеріне сенетін болсақ, «Forbes», «Popular Science» басылымдары болашақта қажеттілік туатын 162 мамандықтың тізімін жасады. Бұл тізімде бұқара бұрын-соңды естімеген роботика бойынша адвокат, қоршаған ортаны қалпына келтіру менеджері, криптовалюта банкирі, IT-генетик, интеллектуалды жекеменшікті бағалау, нейропсихолог, медициналық роботтехник, виртуалды өмір архитекторы секілді мамандықтар бар.

2017 жылы Білім және ғылым министрлігінің өкілдері 2009 жылдан

бастап Қазақстанда 89 мамандық жаңадан ашылғандығын хабарлаған. Оның ішінде бакалавриатта – 15, магистратурада – 13, резидентурада – 50, докторантурада 11 мамандық шифры пайда болған. Атап айтсақ, мәлімдемеде көрсетілген тізімде орын алған «Компьютерлік лингвистика» мамандығын дайындау жауапкершілігі ERASMUS MUNDUS бағдарламасы аясында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің құзырына 2019 жылы берілген болатын.

«Компьютерлік лингвистика» – бүгінде лингвистика, бағдарламалау, математика, кибернетика сынды салаларды тоғыстыратын, қоғамда жоғары сұранысқа ие мамандықтардың бірі. Заманауи өркениеттің талаптарына сәйкес мамандық болғандықтан, оқу бағдарламасында қолданылатын әдіс-тәсілдер мен оқытылатын кітаптардың да әлемдік білім нарығында мойындалған еңбектер болуы шарт.

ҚР Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты мақаласында қазақ елі үшін инженерлер мен дәрігерлер ғана емес, қазіргі заманды және болашақты терең түсінетін білікті гуманитарлық сала мамандары да ауадай қажет екендігін айтқан.

Біз сөз еткелі отырған «Тіл біліміне кіріспе» кітабы Гарвард, Оксфорд, Кембридж, Станфорд, Броун университеттерінде оқытылады. Кітап авторлары – Американың лингвистер қауымдастығының президенті, белгілі лингвист В. Фромкин, сондай-ақ UCLA лингвистикалық факультетінде қызмет ететін Р. Родман, Н. Хайамс сынды білікті ғалымдар.

Қазақстандық жоғары оқу орындарындағы бакалавриаттық білім беру бағдарламасы бойынша «Тіл біліміне кіріспе» пәні К.А. Ахановтың «Тіл білімінің негіздері», Ә. Хасеновтың «Тіл білімі», А.А. Реформатскийдің «Введение в языкознание», Ю.С. Маслованың «Введение в языкознание», И.В. Кодуховтың «Введение в языкознание», А.Т. Хроленко мен В.Д. Бондалетовтың «Теория языка», Б.Ю. Норманның «Теория языка» сынды еңбектерімен оқытылады. Бұл оқулықтар

арқылы студенттерде лингвистикалық, терминологиялық таным қалыптасады.

Кітапта бір тілдің ғана емес, әлем тілдерінің құрылысы мен теориясы берілген. Еңбектің теориялық бөлімі тілдің барлық салаларына арналған, сонымен бірге жаңа ғылыми терминдерді, тілді зерттеудегі жаңа бағыттар туралы да айтып өтеді.

Аталған еңбек теориялық білім берумен ғана шектелмейді.

Біріншіден, кітап практикалық бағытта жазылған. Яғни, теориямен бірге оны меңгеруге арналған тапсырмалар мен жаттығулар қатар беріледі. Он екі тарауға бөлініп жазылған еңбектің алғашқы бөлімнен бастап теорияны спикер тілі арқылы тіл білімінің барлық саласы бойынша талдап, түсіндіреді.

Екіншіден, грамматика мен сөйлеу тіліне тән әмбебап ұғымдарға ерекше мән берілген.

Үшіншіден, әрбір теориялық ақпараттың моделі, сызба нұсқасы, формуласы, символдап жазу үлгісі көрсетілген.

Төртіншіден, еңбек дискрептивтік талдау арқылы жазылғандықтан, бірнеше тілдің грамматика заңдылықтарын қоса меңгеруге мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, авторлар ғылыми ақпаратты тіл маманы ғана емес, өзге саладағы немесе кез келген «Тіл дегеніміз не?» сұрағына жауап іздеушілердің оқып, бірден түсіне алатындай жалпыға ортақ тілде жаза білуі кітаптың аудиториясын кеңейтеді. Тілші ғалымдардың еңбекті талдауы шет елдік ғалымдардың ғылыми теория беру үлгісі, практикалық бөлімдер мен экспериментті тиімді құрастыру, жалпы кітап жазуға қатысты тәжірибесін пайдалану қазақ тіл білімін дамытуға үлкен үлесін тигізеді.

Кітаптың жарық көргеніне 2 жылдың көлемі бола тұра тек бірнеше аннотацияның жазылуымен шектелді. Ал тілші ғалымдардың тарапынан талдау мен талқылаулар қалың көпшілікке жарияланбады.

Қазіргі уақытта әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде «Құрылымдық лингвистиканың ғылыми постулаттары» пәнінде «Тіл біліміне

кіріспе» кітабы К. Аханов, Ә. Хасенов сынды авторлардың еңбегімен салыстыра отырып бірге оқытылады. Жан-жақты талдау жасалып, әлемдік лингвистикада пайда болған жаңа терминдердің қазақ тілінде баламасын ұсынуға зерттеу жұмыстары жүргізілуде. Сонымен қатар алдағы уақытта еңбектің әр тарауына дискрептивтік талдаулар жасап, қалың көпшілікпен бөлісу жоспарлануда. Кітаптың әр тарауындағы тіл білімі салалары (фонетика, лексика, морфология, синтаксис, сөзжасам) бойынша берілген ақпаратты еліміздегі барша тілші ғалымдар қазақ тілінің жүйесін қатар қоя отырып талдау жүргізуі тілдегі грамматиканы символдық үлгіде беру, моделін құрастыру сынды жұмыстардың алдыға жылжуына үлесін тигізеді деген пікірдеміз. Сондықтан, «Тіл біліміне кіріспе» кітабын ғалымдардың жан-жақты талдауы мен талқылауы қажетті маңызды мол іс.

С. БЕКТЕМІРОВА,
ф.ғ.к., жалпы тіл білім және
Еуропа тілдері кафедрасының доценті

Жуырда Қиыр Шығыс кафедрасының жапонтану кафедрасының бірінші курс студенттеріне арналған «Студенттер қатарына қабылдау» атты дәстүрлі шарасы өтті.

Бірақ биылғы оқу жылы пандемияға байланысты кездесу Zoom қосымшасында ұйымдастырылды. Іс-шараға жапонтану кафедрасының профессорлары, оқытушылары және 1-4 курс студенттері қатысты. Шараның ұйымдастырушылары мен жүргізушілері 3-курс студенттері болды.

Әр курс музыкалық және бейне қойылымдар мен құттықтау сөздерін дайындады. Осылайша, жоғары курстардың бірінші курс студенттерімен таныстығы өтті. Жапонтану кафедрасының студенттерімен кездесу ақпараттық жағдайда өтті. Кездесуде бірінші курстың студенттері оқытушылармен және жоғары курс студенттерімен сөйлесуге, болашақ кәсібі туралы көбірек білуге мүмкіндік алды, ал жоғары курс студенттері өз тәжірибелерімен және кеңестерімен бөлісті.

Жаңа форматтағы кураторлық іс-шаралар

Zoom платформасында үнемі кураторлық сағаттар жүргізілуде. Кураторлық сағатта қашықтықтан оқытудың ерекшеліктері талқыланды, әр студент өз пікірімен бөлісті. Барлық студенттер жаңа

форматта оқудың артықшылықтары мен белгілі бір қиындықтарын атап өтті. Артықшылықтары: университетке бару жолында уақытты үнемдеу, ата-анасының қасында, жайлы үйде оқу мүмкіндігі.

Сонымен қатар, көп студенттердің негізгі мәселелері – техникалық мәселелер, компьютерде ұзақ уақыт отыру қажеттілігіне байланысты көздің шаршауы секілді т.б. мәселелер. Сондай-ақ, студенттер әлеуметтенудің маңыздылығын атап өтті. Олар сабаққа келіп, өмірде бір-бірін көргісі келеді.

Кураторлық сағаттың соңында алдағы кураторлық іс-шаралардың тақырыптары талқыланды. Осылайша, пандемия жағдайында да жапонтану кафедрасының барлық кураторлық іс-шаралары жоспарға сәйкес онлайн режимінде жүзеге асырылады. Іс-шараларды жаңа форматта өткізу бірқатар артықшылықтарға ие: ақпараттық технологияларды белсенді пайдалану, сондай-ақ әлемнің әр түкпірінен қонақтар шақыру мүмкіндігі.

Дана БАЙСЕЙТОВА,
Қиыр Шығыс
кафедрасының оқытушысы

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректораты

Бас редактор: Досжан БАЛАБЕКҰЛЫ
Тілшілер: Айнұр АҚЫНБАЕВА,
Светлана ӨМІРПАЛЕЕВА
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Гүлмира БЕКБЕРДИЕВА, Ағила ШҮРИЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

050040, Алматы қ., әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 11-қабат, №1104 бөлме.
Байланыс телефоны:
377-33-30, ішкі: 11-94,
тікелей: 377-31-48.

Электронды мекенжай:
kazuniver2016gazeta@gmail.com

Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. АҚ "Алматы-Болашақ" баспаханасында басылды.

Бағасы келісім бойынша.
Таралымы 1000 дана

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Қазақ университетіне» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.